

noef livres et sys sols de gros tournois, a payer audit Gherard ou a son deputé en le nom de luy, a la requeste et volenté del dit Gherard ou de sondit deputé. Et ledit Jehan de Caldham menera ou fera mener les devantdites vins devers Engleterre sus le peril et aventure de la mer, d'eaux ambeteux, vendant toutz lez devantditz vins au mieux qu'il porra a son poir, rendant boine et loyale acompte, et payment faisant audit Gherard de tout l'argent que recheu sera de la moitié desditz vins devant escriptz, come boin et loyal marchant doit faire a autre.

D'autre part est assavoir que Jehan de Caldham dessusdit a laissiet et mys en les mains de Jehan Utenhove noef draps de colour et cynk draps et demy royez pour vendre, lesquelles draps ledit Jehan Utenhove vendera au mieux qu'il porra, deliverant et paiant au devantdit Gherard l'argent venant et recheut des draps devantditz en rabatement de la somme d'argent audit Gherard due par ladicte lettre de obligatoire.

En tesmoigne de verité Jehan et Gherard dessus nomez ces lettres de endentures ont seallees de leurs seals changeablement.

Faites et donnees a Bruges le vingtiesme jour de october l'an de grâce Mil CCC sissante et wyt.

Brugge, Stadsarchief, *Oorkonden*, nr. 576 : Perkament, geschonden door vocht op de linkerhelft, in vorm van chyrograaf, b. 323, h. 120, pl. 4 mm., met bovenaan de niet te ontcijferen onderhelft van devies, en onderaan op de plica, een dubbel staart van perkament, met sporen van rood was. Op de rug : „Accort over Rijnsche wijnen tusschen ... coopliden, 1368" (XIXe E).

WILLEM MOREEL IN DE NIEUWPOORTSE STADSREKENING VAN 1502

In de Nieuwpoortse stadsrekening van het jaar 1502 vinden we in de rubriek van de dagvaarten, evenals in die gewijd aan de uitgaven voor het opmaken van akten, verschillende posten in verband met een proces, waarin de stad Nieuwpoort vóór het Parlement van Rouaan in Normandië gewikkeld was.

Dit proces was in 1500 door kooplieden van Rouaan tegen de gemeente Nieuwpoort ingespannen geworden¹, wegens feiten, die zich in 1490, tijdens de troebelen in Vlaanderen, onder het regentschap van Maximiliaan van Oostenrijk, voorgedaan hadden.

Deze feiten waren de volgende: in 1490 had Engelbert van Nassau, luitenant van Maximiliaan, aan zijn „capiteynen” en andere „dienaers” te Nieuwpoort bevel gegeven een schip uit Rouaan, meer bepaald een karveel van „56 vaten of daeromtrent metten toebehoorten”, in beslag te nemen en wel om er mede „ter oorloghe te varene in den dienst van den zelve ons gheduchten here ende prince”. Het schip was inderdaad gegeven geworden aan „joncker Gheert van Aldemburch”² die het, waarschijnlijk tijdens het voorjaar van 1491, inzette in de strijd tegen Sluis, waar Filips van Kleef zich in zijn verzet tegen de regent opgesloten had.

Op te merken valt, dat tijdens de voorafgaande gebeurte-

¹ „Meester Jan van Marievoorde wezende te Rouaen ter cause van den processe van deser stede jehens Adam le Seigneur ende Gaultier Cavelier aldaer consultacie houdende met meestere Robert Carant meestere Simon Dangnon ende andere metgaders huerlieder cleerken by hem verteert in een ghelach ende betaelt 3 lb. 5 s.” Nieuwpoort. Oud Archief, nr. 3589. Nieuwpoortse stadsrekening van 1500. Rubriek „Andre utgheven ende betalinghe van diverssche der stede ghedinghen”. Zie ook de volgende items over hetzelfde proces.

² Willem Blanckemain den 2osten in Meye ghezonden te Dyepe ende vandaer voort te Rouaen omme te doen ontslane zeker arrest te Dyepe ghedaen ten versoucke van Adam le Seigneur up zekere poorters ende huere goedinghen van deser stede ende omme te Rouaen te vervolghene t proces dat dese stede heeft jehens den voornoemde Adam le Seigneur aldaer ter cause van ene carveele die hier binnen deser stede t anderen tyden gheanveert es gheweest by laste van mynen here van Nassou als stadhouder ende uuter name van onsen harden gheduchten here ende prince by zinen lieden ende capiteynen aldoo hier zynde. Ende die ghegheven joncker Gheert van Aldemburch omme daermede ter zee te varene ter oorloghe in den dienst van ons voorseid gheduchten heere ende prince voor de stede van der Sluis ende elders. Daeromme hy vachierde 19 daghen te 24 s daechs. Comt ende betaelt 22 lb. 16 s.” Ibidem, nr. 3591. Nieuwpoortse stadrekening van het jaar 1502, folio 48 recto. Zie ook de volgende posten.

nissen, namelijk de belegering van Nieuwpoort in 1489 door de troepen van de Franse maarschalk, Filips van Crèveœur, en de krijgsverrichtingen in westelijk Vlaanderen, die hierop volgden, Willem Moreel aan de zijde van het opstandige Brugge en van de ter hulp geroepen Fransen reeds een voorname rol gespeeld had³. Nu wordt, een 11-tal jaren later, dezelfde Willem Moreel, de man die door Hans Memling geconterfeit geworden was, burgemeester van Brugge was geweest, Maximiliaan van Oostenrijk in Cranenburg te Brugge gevangen had doen zetten, daarna in ongenade was gevallen, om ten slotte door Filips de Schone terug in ere te worden hersteld, dezelfde Willem Moreel dus, door de gemeente Nieuwpoort, wier tegenstrever hij was geweest, ter hulp geroepen. De in 1490 benadeelde kooplieden van Rouaan, namelijk Adam le Seigneur en Gauthier Cavelier, maakten inderdaad in 1500 gebruik, van een zo pas door de gemeente Nieuwpoort met de stad Rouaan aangegane handelsovereenkomst⁴ en het herstel van de vroeger door de gebeurtenissen onderbroken handelsbetrekkingen, om vóór het Parlement van die laatste stad een proces tegen hun vroegere belagers in te spannen⁵.

Eerst in 1502 zou het proces aldaar voorkomen, evenwel niet nadat de beide benadeelde kooplieden reeds op voorhand zich borgen hadden verschaft en wel door de arrestatie datzelfde jaar te Dieppe van Nieuwpoortse handelaars en van hun goederen⁶. Dit verklaart dan de beide items in verband met Willem Moreel, die in de Nieuwpoortse stadsrekening van

³ Na het mislukte beleg van Nieuwpoort door maarschalk de Crèveœur, werden op 16 Juli 1489 de heer van Gruuthuse, Jan van Nieuwenhove, Jan van Riebeke, Willem Moreel en andere afgevaardigden van Brugge naar Ieper bij de Fransen gestuurd om te bekomen dat de strijd tegen de aanhangers van Maximiliaan zou worden voortgezet. EDW. VLIETINCK, *Eene Bladzijde uit de Geschiedenis der Stad Nieuwpoort*. Oostende, 1889, p. 73.

⁴ Handelsovereenkomst tussen Rouaanse kooplieden en de steden Nieuwpoort, Oostende en Duinkerke voor de levering van 60 last kaakharing. Stukken van 9 en 19 September 1499. Nieuwpoort. Oud Archief. Charters 524 en 525.

⁵ Zie nota 1 hierboven.

⁶ Zie nota 2 hierboven.

1502 voorkomen ⁷. Op 29 October 1502 wordt meester Jan van Marivoorde, pensionaris van de stad Nieuwpoort naar Brugge gestuurd „an Willem Moreel omme met hem te besoignieren ande coopliden van der buersse aldaer omme by middele ende scrivene van hemlieden te vercrighene souffissant zeker ende boortucht te Rouaen, omme aldaer eene doléance t heffene jehens Adaem le Seigneur”, verzekering die de lieden van Nieuwpoort in de Normandische stad niet hadden kunnen verkrijgen. Daardoor hadden dezen zich verplicht gezien de tussenkomst van de kanselier en van Engelbert van Nassau in te roepen, en hen te vragen, dat niemand minder dan Aartshertog Filips de Schone zelf, „t garant daerof” zou aannemen, wat ze konden bekomen ⁸.

Als gevolg van deze samenkomst en van de bekomen garantie, werden op 11 November 1502 Willem Moreel en meester Jan van Marivoorde naar Dieppe en Rouaan gestuurd „by commissie van mynen heere van Nassau uut name van onse gheduchten here ende prince”. Willem Moreel volbracht zijn zending en „appointierde... in de name als boven” met de beide Rouaanse kooplieden.

Genoemd „appointement” werd door Willem Moreel na zijn terugkeer aan de heer van Nassau overhandigd. Toch was het resultaat van het proces enigszins nadelig voor de gemeente Nieuwpoort. Deze verloor inderdaad het proces en werd veroordeeld tot „zekere kosten” aan de benadeelde kooplieden ⁹. Wellicht kunnen deze bijzonderheden de nogal schaarse biografie van Willem Moreel aanvullen.

R. DE GRyse.

⁷ Zie bijlage.

⁸ Betreffende de stappen tot het bekomen van deze garanties, zie de genoemde stadsrekening van 1502. Reeds den 13den Juni werd door de schepenen van Nieuwpoort een afgevaardigde gestuurd naar Breda bij de heer van Nassau. Zie folio 48 verso.

⁹ „Adaem le Seigneur voor zekere costen daerinne dese stede jehens hem ghecondempneert was te Rouaen ter cause van den processe dat dese stede daer jehens heeft blijckende by zijnder cedula ende hier betaelt 8 lb. 10 s.” Stadsrekening van 1502, 51 verso.

BIJLAGE

Uittreksels uit de Nieuwpoortse stadsrekening van 1502 over de zending van Willem Moreel naar Dieppe en Rouaan in verband met het proces, waarin de stad Nieuwpoort voor het Parlement van Rouaan gewikkeld was, als gevolg van het in beslag nemen in 1490 van een karveel toebehorende aan twee ingezetenen uit Rouaan in Normandië. Nieuwpoort. Stadsarchief, nr. 3591, folio 50. Rubriek van de dagvaarten.

„Meester Jan van Marivoorde pencionaris deser stede ghesonden den 29en in Octobre ghesonden (sic) te Brugghe an Willem Moreel¹⁰ omme met hem te besoignieren an de cooplieden van der buersse aldaer omme by middele ende scrivene van hemlieden te vercrighene souffissant zeker ende boortucht te Rouaen omme aldaer eene doleance t heffene jehgens Adaem le Seigneur t welke zy nyet vercrighen en consten waer omme zy by laste van der wet der selve stede¹¹ al in t langhe vertoochden ende te kennen gaven mynen here den cancellier ende mynen here van Nassou omme daerup provisie hulpe ende bystandt te gecrighene twelke zy by suplicacien ende requesten obtineerden zodat onze gheduchte here ende prince t garant daerof annam daeromme hy vachierde ende uut was 14 daghen te 25 s. s daechs comt ende betaelt 16 lb. 16 s.”

„Den 11en in Novembre so was Willem Moreel ter begheerte van de wet van deser stede ende by commissie van mynen heere van Nassau uut name van onse gheduchten here ende prince ghesonden van Brugghe te Dyepe ende vandaer voort te Rouaen omme aldaer over te commen ende t appointieren uuter name van mynen voorseiden here van Nassau met Adam le Seigneur ende Gauthier Cavalier cooplieden ende poorters van Rouaen ter cause van eene carveele van 56 vaten of daeromtrent metten toebehoorten den zelve cooplieden by bevele ende commissie van den zelve here van Nassau als stedehouder ons voors. gheduchts heren ende prince by zine dienaers alhier ter Nyeupoort in de havene ghenomen ende gheaveert in t jaer van 90 lestleden omme daermede ter oorloghe te varene in den dienst van den zelve

¹⁰ Wellicht is het niet van belang ontbloomt er op te wijzen, dat er in 1475 in de stad Dieppe een familie Morel woonde en er zaken deed. M. MOLLAT, *Comptabilité du Port de Dieppe au XVe siècle*, Paris, 1951, blz. 117, 124.

¹¹ „Derzelve stede” : onzekere lezing.

ons gheduchten here ende prince ende de voornoemde Willem appointierde daerof in de name als boven metten voorseiden Adaem le Seigneur ende Gauthier Cavalier t welc appointement dezelve heren van Nassou daerof by den zelven Willem gheadverteert zynde gheanveert ende overdanckelic ghehouden heift als t blycken mach by den lettren daerof zynde. Daeromme hy vachierde in als 47 daghen met hem overghecommen voor hy tselve voyage aneplegghen ¹² wilde te 48 s. sdaeghs. Comt t samen ende betaelt 112 lb. 16 s."

„Meester Jan van Marivoorde ten zelven daghe ghesonden uuter name van de stede metten voornoemden Willem Moreel te Dyepe ende te Rouaen voorseid omme dezelve cause ende materie vachierde ooc 47 daghen te 32 s. s daechs gheordonneert by der wet voor zyn vertrecken comt tsamen ende betaelt 75 lb. 4 s."

STEEKPROEVEN IN DE ROMAANSE KERK TE REKKEM

De enkele steekproeven, die wij enkele jaren geleden in de St Nikolaaskerk te Rekkem uitgevoerd hebben, stellen ons in staat hier enkele nieuwe gegevens aangaande de romaanse plattegrond van deze kerk aan het licht te brengen en bepaalde hypothesen te confirmeren ¹.

De romaanse kerk — eenvoudig driebeukig, basilikaal, met transept en vieringstoren — werd in haar geheel reeds grondig bestudeerd door Prof. Dr Br. Firmin ², zodat wij het onnodig

¹² „aneplegghen": onzekere lezing.

¹ Deze steekproeven, in 1948 uitgevoerd, werden mogelijk gemaakt door de geldelijke steun van de opgravingsdienst van het Jubelpark te Brussel. Wij maken hier van de gelegenheid gebruik om onze oprechte dank uit te drukken ten opzichte van de Heer Vromman, burgemeester van Rekkem en zijn beide zonen en van de Heer Van den Berghe. Tevens betuigen wij onze gevoelens van erkentelijkheid aan de Heren Vanacker en Dumortier, die ons daadwerkelijk ter hulp stonden. Onze dank zijn wij hier ook verschuldigd aan Prof. Dr Br. Firmin, die ons in deze onderzoekingen met nuttige wenken behulpzaam was.

² BR. FIRMIN, *De Romaansche Kerkelijke Bouwkunst in West-Vlaanderen*, Gent, 1940, blz. 186-189.